

2013. a saksa keele põhikooli lõpueksamist

Reet Taimsoo

saksa keele peaspetsialist

1. Põhikooli lõpueksami eesmärgid ja põhiandmed

Tulenevalt haridusministri 17. septembri 2010. a määrusest nr 59 „Tasemetööde ning põhikooli ja gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise ja läbiviimise ning eksamitööde koostamise, hindamise ja säilitamise tingimused ja kord ning tasemetööde, ühtsete põhikooli lõpueksamite ja riigieksamite tulemuste analüüsimise tingimused ja kord“ on põhikooli lõpueksamite eesmärgid järgmised:

- 1) saada tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest;
- 2) suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 3) teha otsus põhikooli lõpetamise kohta.

Põhikooli lõpueksamitöö eesmärk on mõõta võõrkeealelast pädevust Euroopa Nõukogu keeleoskustaseme B1 ligilähedasel tasemel nelja osaoskuse (kirjutamine, kuulamine, lugemine ja rääkimine) ning keelepädevuse mõõtmise kaudu.

Kõigil eksamiosadel on võrdne kaal: maksimaalne punktide arv iga osa eest on 15, seega on eksamil maksimaalselt võimalik saada 75 punkti (vt tabel 1).

	Ülesannete arv	Küsimuste arv	Maksimaalne punktisumma	Aeg (min)
Kuulamine	2	8 + 7 = 15	15	ca 20
Lugemine	2	8 + 7 = 15	15	35
Keele struktuur	3	9 + 11 + 10 = 30	15	20
Kirjutamine	2	2 ülesannet	15	40
Rääkimine	2	2 ülesannet	15	15

Tabel 1. 2013. aasta saksa keele põhikooli lõpueksami osad

Põhikooli saksa keele lõpueksamitöö koosneb kahest osast: kirjalikust ja suulisest. Eksami kirjalik osa koosneb kuulumis-, lugemis-, keelestruktuuri- ja kirjutamisosast. Suuline osa koosneb monoloogina esitatud pildikirjeldusest, suunatud vestlusest õpilase ja intervjuueerija vahel pildist lähtuval teemal ning rollimängust. Objektivselt hinnatavad kuulumis- ja lugemisosa koosnesid 2013. a lõpueksamitöös kumbki 15 üksikküsimusest (iga küsimuse kaal 1 punkt), keelestruktuuri osa 30 üksikküsimusest (iga küsimuse kaal 0,5 punkti). Kirjaliku ja suulise väljendusoskuse hindamisel kasutati vastavaid hindamisskaalasid (vt SA Innove) koduleht www.innove.ee).

2. Eksamil osalejate põhiandmed ja eksami tulemused

Analüüsi aluseks on SAle Innove laekunud 144 õpilase tööd 24 koolist. Eelmisel aastal olid vastavad arvud 108 ja 30, üle-eelmisel 128 ja 25. Saksa keele eksami valikute arv näitab sel aastal küll kerget tõusu, kuid see on tingitud suuremast eksamivalikute hulgast kahes süvendatud saksa keele õppega koolis – Tallinna Saksa Gümnaasiumis valis saksa keele eksami 43 õpilast (eelmisel aastal 38) ja Kadrioru Saksa Gümnaasiumis 60 (eelmisel aastal 27). Tavaprogrammi alusel keelt õpetavatest koolidest teevad eksamit vaid üksikud õpilased ja nii nende arv kui ka koolide arv on väiksem kui eelmisel aastal.

Võrreldes eelmiste aastate lõpueksami keskmist sooritust 2013. a eksami tulemusega, on keskmine pisut tõusnud, mis võib olla tingitud süvaõppega koolide õpilaste suuremast osakaalust. Minimaalne tulemus 2013. a lõpueksamil oli erakordselt madal – 18 punkti, mis jääb allapoole soorituspiiri. Maksimaalne saavutatud punktide arv oli 75.

Aasta	Eksaminandide arv	Kõrgeim tulemus	Madalaim tulemus	Keskmine tulemus	Keskmine sooritus %	Keskmine hinne
2008	195	75 (100%)	22	58,8	78,4 %	3,99
2009	146	75 (100%)	30	59,0	78,7 %	4,0
2010	154	75 (100%)	26	57,7	77%	3,9
2011	128	74,5	33	60,3	80,4	
2012	108	74	21	58,8	78,4 %	4,08
2013	143	75	17	61	81,4 %	4,17

Tabel 2. Põhikooli saksa keele lõpueksami üldstatistika aastatel 2008–2013

113 eksaminandi ehk ligi 80% eksaminandide koguarvust olid saksa keelt õppinud A-keelena, 30 õpilast B-keelena. Saksa keelt B-keelena õppinute osatähtsus on võrreldes eelmise aastaga langenud 30 protsendilt 20-le. Järgnevalt tabelist on näha eksami üldandmed A- ja B-keele õppijate võrdluses.

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
	1	0.69		62.00		82.67	62	62	62	
A	113	78.47	59.84	61.92	64.00	82.55	18	64	75	11.16
B	30	20.83	52.57	57.80	63.03	77.07	26	61	75	14.01
Kokku	144	100.00	59.11	61.06	63.01	81.41	18	64	75	11.84

Tabel 3. Põhikooli lõpueksami üldandmed A- ja B-võõrkeele järgi

Kui eelmisel aastal saksa keelt A-keelena ja B-keelena õppinud eksaminandide tulemuses erinevusi ei olnud, siis sel aastal on vahe selge – A-keele keskmine on 82,5% ja B-keelel 77%.

Eesti- ja muukeelsete koolide võrdlusest annab ülevaate tabel 4. Eksami sooritajate hulgas oli ainult 7 õpilast muu õppekeelega koolist kui eesti keel, seetõttu ei saa siin kaugeleulatuvaid järeldusi teha.

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
eesti	137	95.14	58.87	60.91	62.94	81.21	18	64	75	12.04
vene	7	4.86	58.09	64.00	69.91	85.33	56	66	72	6.39
Kokku	144	100.00	59.11	61.06	63.01	81.41	18	64	75	11.84

Tabel 4. Põhikooli lõpueksami üldandmed kooli õppekeele järgi

Maakonnakeskuse koolides oli õppinud 5,5% eksaminandidest, suurlinnakoolides 84%, teeninduspiirkonnata koolides 2%, valla- ja väikelinnakoolides 11% ja õhtukoolides 2% eksaminandidest. Madalamad tulemused olid valla- ja väikelinnakoolides ning teeninduspiirkonnata koolides ja ülejäänud asukohtades ühtlaselt kõrge, kuid vähese sooritajate arvu tõttu ei saa siin kaugeleulatuvaid järeldusi teha.

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Maakonnakeskus	8	5.56	49.77	61.81	73.85	82.42	34	67	74	14.40
Suurlinn	121	84.03	59.96	61.93	63.91	82.58	18	64	75	10.97
Teeninduspiirkonnata koolid	2	1.39	-166.43	52.75	271.93	70.33	36	53	70	24.40
Valla- ja väikelinnakoolid	11	7.64	42.04	52.27	62.51	69.70	26	50	74	15.23
Õhtukoolid	2	1.39	-43.08	61.75	166.58	82.33	54	62	70	11.67
Kokku	144	100.00	59.11	61.06	63.01	81.41	18	64	75	11.84

Tabel 5. Põhikooli lõpueksami üldandmed asukoha järgi

Koolitüübi järgi pärines enamik õpilasi (96%) koolidest, kus põhikool ja gümnaasium tegutsevad ühe asutusena. Kuna muudest koolitüüpidest oli osavõtjaid väga vähe, puudub siin alus võrdlemiseks.

Huvipakkuvad võiksid olla eksaminandide sooritused soo järgi. Tabelist 6 on näha, et eksaminandide hulgas oli 44% poisse ja 56% tüdrukuid. Tüdrukute tulemused olid kõrgemad kui poiste omad – vastavalt 83 ja 78%. Poiste soorituse mediaan oli 62 punkti ja tüdrukutel 66.

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Poiss	64	44.44	55.99	59.02	62.04	78.69	26	62	75	12.12
Tüdruk	80	55.56	60.15	62.69	65.24	83.59	18	66	75	11.42
Kokku	144	100.00	59.11	61.06	63.01	81.41	18	64	75	11.84

Tabel 6. Põhikooli lõpueksami üldandmed eksaminandide soo järgi

Järgnevalt võrdleme eksamitöö tulemusi aastahindega. Lõpueksami töö keskmine oli 4,17 (noormeestel ja neidudel vastavalt 4,03 ja 4,29). Seega oli lõpueksami töö hinnete keskmine

keskmiselt õige pisut kõrgem kui aastahinnete keskmine, mida illustreerib ka alljärgnev tabel. Üksiti on näha, et poiste eksamihinnad on keskmiselt kõrgemad kui aastahinnad, tüdrukute eksamihinnad madalamad kui aastahinnad, kuigi vahed on väikesed.

	N	aastahinnete keskmine	töö keskmine
Poiss	64	3.91	4.03
Tüdruk	80	4.33	4.29
Kokku	144	4.14	4.17

Tabel 7. Hinnete võrdlus eksaminandide soo järgi

Korrelatsioon aastahinnete keskmise ja eksamitöö hinde vahel: 0,54

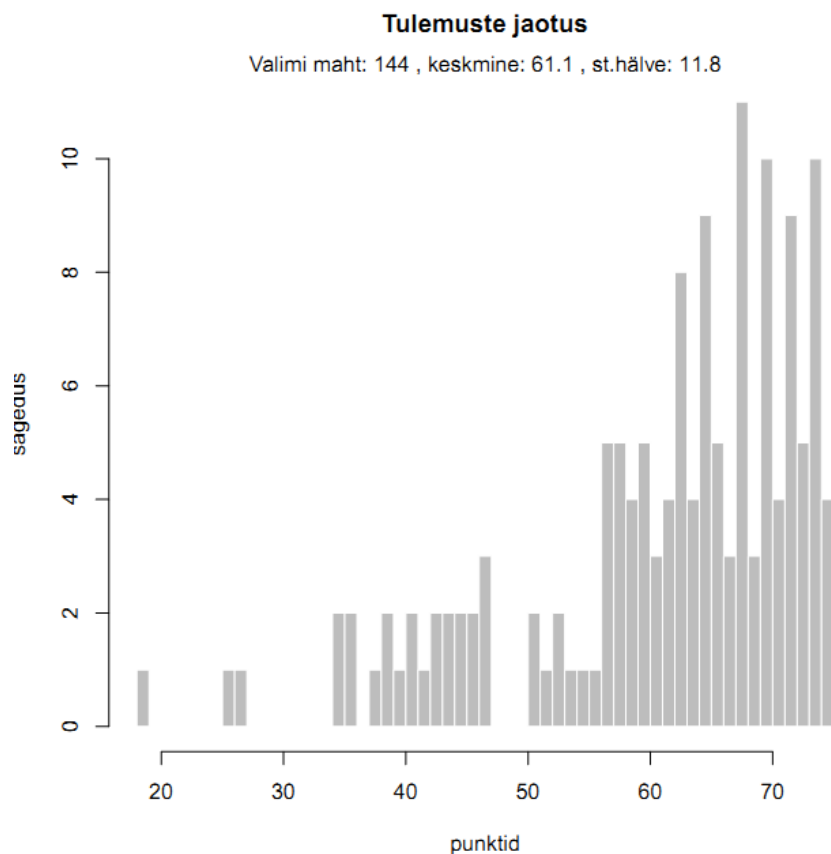
Aastahinde (veergude pealkirjad) ning eksamitöö hinnete (ridade pealkirjad) sagedused

Tabel 8 näitab aastahinde ja eksamitöö hinde sagedusi:

	Aastahinne „3”	Aastahinne „4”	Aastahinne „5”	Kokku
Eksamihinne „2”	2	1	0	3
Eksamihinne „3”	13	9	3	25
Eksamihinne „4”	15	33	12	60
Eksamihinne „5”	2	17	37	56
Kokku	32	60	52	144

Tabel 8. Aastahinde ning eksamitöö hinnete sagedused

Eksamitulemuste jaotuse tabelit (tabel 9) vaadates torkab silma, et kõige sagedasem tulemus asub 67 punkti kohal, kust kulgeb ka hinnete „4” ja „5” piir.

Tabel 9. Tulemuste jaotus.

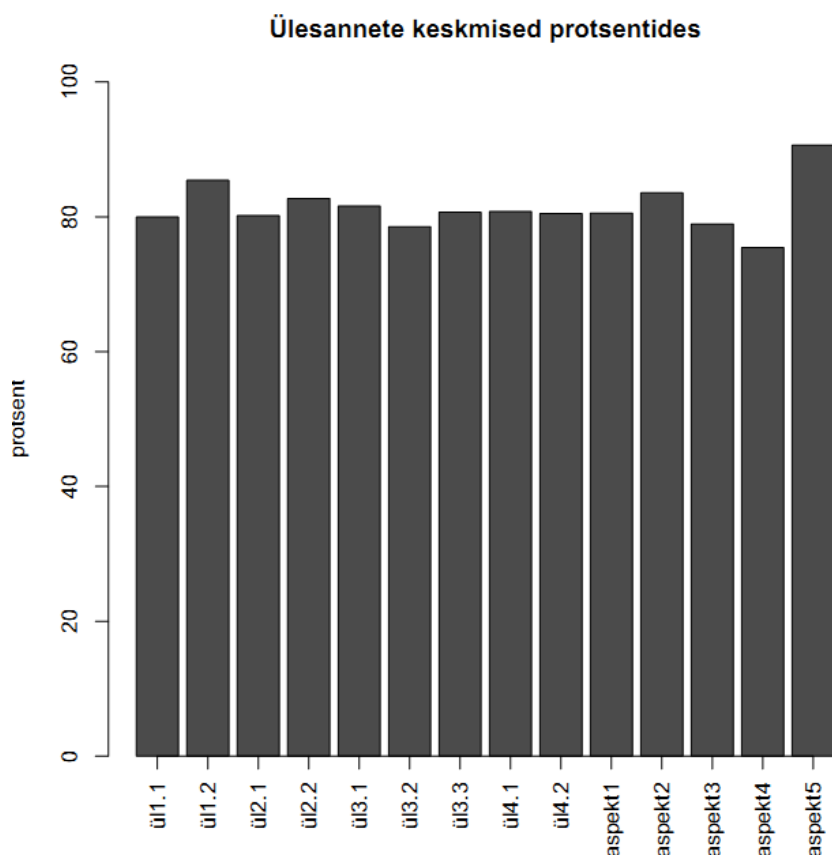
3. Ülevaade osaoskuste tulemustest

Erinevate osaoskuste keskmiste tulemuste võrdlus (vt tabel 10) näitab, et 2013. a lõpueksamil olid ülesannete keskmised sooritusused kõigis osaoskustes väga ühtlased, jäädes 80% ja 83% vahele. Kõige kõrgemad tulemused olid kuulamis- ja rääkimisosas.

	Kuulamine	Lugemine	Keele struktuur	Kirjutamine	Rääkimine
Keskmine tulemus	12,4	12,2	12	12,1	12,3
Keskmine sooritus %	82,9 %	81,5%	80%	80,6 %	81,8 %
Miinumum	2	3	2	0	5
Mediaan	13	14	13	13	13
Maksimum	15	15	15	15	15

Tabel 10. 2013. a põhikooli lõpueksami põhinäitajad osaoskuste lõikes

Järgnev tabel võrdleb ülesannete lahenduste keskmisi protsente. Ülesanded 1.1 ja 1.2 on kuulamisosa, 2.1 ja 2.2 lugemisosa, 3.1, 3.2 ja 2.3 struktuuri- ja 4.1 ja 4.2 kirjutamisosa ülesanded. Tabelist on näha, et õpilastele oli suhteliselt kõige lihtsam teine kuulamisülesanne ning kõige raskem teine struktuuri- ja kirjutamisosa ülesanne, kuigi nii kõrge lahendusprotsendi juures tundub raskusest rääkimine isegi kohatu. Viis viimast tulpa kajastavad rääkimisosas hinnatavaid aspekte. Nagu näha, saadakse kõige kõrgemaid punkte häälduse ja kõige madalamaid grammatilise korrektsuse eest.

Tabel 11. 2013. a põhikooli lõpueksami ülesannete keskmised

Järgnevalt vaatleme eksamitööd ja tulemusi osaoskuseti. Toome välja erinevused tulemustes ainult sooti, kuna äärmiselt ebaühtlaste gruppide tõttu pole alust võrdlemiseks kooli õppekeele, koolitüübi, asukoha ning A- ja B-võõrkeele järgi.

3.1 Kuulamisosa

2013. a kuulamisosa koosnes nagu varasematelgi aastatel 15 üksikküsimusest, mis jagunesid kahe ülesande vahel. Esimeses ülesandes tuli eksaminandidel kuulata seitset lühikest argielulist teadaannet või raadiouudist ja lahendada iga kuulatud teksti kohta üks valikvastustega ülesanne (kolmene valik). Selle ülesande keskmine lahendusprotsent oli 80. Teise ülesande alustekstina kuulati intervjuud ning kuuldu põhjal tuli lahendada kolmese valikuga valikvastusülesanne (8 üksikküsimust). See ülesanne oli eksaminandidele lihtne – lahendusprotsent oli üle 85. Kuulamisülesannetega mõõdeti arusaamist teksti peamisest mõttest, valikulise info leidmist ja teksti detailset mõistmist.

Kuulamisosa on varasematel aastatel olnud õpilastele kõige raskem eksamiosa, eelmisel ja sel aastal enam mitte. Seda hoolimata sellest, et vahetati välja senine õige/vale ülesanne kolmese valikuga valikvastustega ülesande vastu, mis on üldiselt raskem ja kus juhusliku õige valiku võimalus on väiksem.

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Poiss	64	44.44	11.90	12.50	13.10	83.33	6	13	15	2.39
Tüdruk	80	55.56	11.73	12.38	13.02	82.50	2	13	15	2.90
Kokku	144	100.00	11.99	12.43	12.87	82.87	2	13	15	2.68

Tabel 12. Kuulamisosa tulemused sooti.

Kuigi kogu eksami lõikes on poiste tulemus pisut madalam kui tüdrukutel, on kuulamises olukord vastupidine.

3.2 Lugemisosa

Sarnaselt kuulamisosaga koosnes ka lõpueksamitöö lugemisosa 15 üksikküsimusest, mis jagunesid kahe erinevat tüüpi ülesande vahel. Esimene ülesanne koosnes intervjuust, millest olid küsimused eemaldatud, pandud nn panka. Eksaminand pidi küsimuse oma õigele kohale asetama. Pangas oli üks küsimus rohkem kui tekstis lünki. Ülesande sooritusprotsent oli 80,16 ja tema eristusjõud oli väga kõrge. Esimene ülesanne mõõtis tekstisiseste seoste mõistmist.

Teise ülesande alustekstina kasutati adapteeritud ajakirjaartiklit. Teksti juurde kuulus kaheksa valikvastusega küsimust (kolmene valik). Teise ülesande sooritusprotsent oli 82,73, seega oli lugemisosas teine ülesanne õpilastele lihtsam kui esimene. Ülesanne mõõtis arusaamist teksti peamisest mõttest, valikulise info leidmist ja teksti detailset mõistmist.

Lugemisosas, nagu eksamil tervikuna, on tüdrukute tulemused kõrgemad kui poistel, seda illustreerib tabel 13.

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Poiss	64	44.44	11.03	11.83	12.62	78.85	1	13	15	3.19
Tüdruk	80	55.56	11.90	12.55	13.20	83.67	3	14	15	2.93
Kokku	144	100.00	11.73	12.23	12.73	81.53	1	13	15	3.06

Tabel 13. Lugemisosa tulemused sooti

3.3 Keelestruktuuri osa

2013. a lõpueksamitöö keelestruktuuri osa koosnes kolmest eritüübilisest ülesandest, mis kommunikatiivse testi põhimõtetest lähtuvalt tuginesid seotud tekstidele.

Esimene ülesanne oli traditsiooniliselt pangaga lünkülesanne. Pangast tuli lünkadesse leida sobivad sõnad, vormi muutmist ei eeldatud. Valikuid oli pangas lünkadest nelja võrra rohkem. Ülesanne kontrollis grammatika ja sõnavara tundmist, kuid ülesannet polnud võimalik lahendada tekstist aru saamata. Kogu ülesande keskmine lahendusprotsent oli 81,6.

Teine, kolme alternatiivvalikuga lünkülesanne kontrollis tekstist arusaamise kõrval ennekõike sõnavara ulatust ja grammatika korrektsust. Ülesande lahenduste analüüs näitab, et kõige raskem oli eksaminandidel seekord küsimus, mis puudutas ajavormi *Passiv Präteritum*. Kuigi õige vorm tuli kolme valiku hulgast lihtsalt ära tunda, tegid selle õigesti ainult 53% eksaminandidest. Kogu ülesande keskmine lahendusprotsent oli 78,5.

Kolmas ülesanne oli lünktekst, kus puuduv tegusõna oli küll ette antud, kuid infinitiivis, ja seda tuli kasutada kas oleviku või *Partizip Perfekt* vormis. Ülesanne kontrollis verbi oleviku ja mineviku kesksõna vormide moodustamise ja kasutamise oskust. Tulemused olid head – ülesande keskmine lahendusprotsent oli 80,7. Üksikküsimuste keskmised lahendusprotsendid jäid vahemikku 72–93. Ka eelmisel aastal keskendus kolmas ülesanne verbivormidele, sest see on saksa keele grammatikas keskne teema.

Võrreldes struktuuriosa tulemusi sooti, näeme, et ootuspäraselt on tüdrukute tulemused kõrgemad.

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Poiss	64	44.44	11.00	11.73	12.46	78.23	4	12	15	2.92
Tüdruk	80	55.56	11.68	12.29	12.89	81.92	2	13	15	2.71
Kokku	144	100.00	11.58	12.04	12.50	80.28	2	13	15	2.81

Tabel 14. Struktuuriosa tulemused sooti

3.4 Kirjutamisosa

2013. a lõpueksamitöö kirjutamisosa ülesannete tüübid ja mahud olid sarnased viimaste aastate eksamite omadega. Kirjutamisosa sooritusprotsent oli 80,6. Esimese ülesandena tuli eksaminandil kirjutada 50 ($\pm 10\%$) sõnast koosnev e-kiri. Ülesandes kirjeldatud situatsiooni järgi oli vaja kirjutada klassijuhatajale e-kiri, sest perekond pöördus puhkuselt 2 päeva hiljem tagasi. Kiri pidi sisaldama vabandust, põhjendust ja plaani, kuidas järele õppida. Ülesande eest oli võimalik saada maksimaalselt kolm punkti, juhul kui kõik sisendis antud sisupunktid olid täidetud ja ülesandes ei olnud üle kuue vea. Esimese ülesande sooritusprotsent oli 80,8.

Teise, pikema ülesandena tuli eksaminandil neljale sisupunktile toetudes kirjutada 120 ($\pm 10\%$) sõnast koosnev isiklik kiri oma saksa sõbrale.

Kõige rohkem punkte kaotati grammatilise õigsuse ja süntaksi eest. Samas teeb rõõmu, et erinevalt varasematest aastatest on sisupunktide täitmine ja kirja vormistamine väga kõrge protsendiga. See näitab õpetajate head tööd kirja kirjutamise õpetamisel ja harjutamisel. Ülesande sooritusprotsent oli 80,5.

Võrreldes sooritusprotsenti kirjutamisosas sooti, näeme, et erinevus on suhteliselt suur – poiste 75,7% tüdrukute 84,4 vastu.

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Poiss	64	44.44	10.74	11.36	11.97	75.73	5	12	15	2.46
Tüdruk	80	55.56	12.12	12.66	13.20	84.42	0	13	15	2.42
Kokku	144	100.00	11.67	12.08	12.50	80.56	0	13	15	2.52

Tabel 15. Kirjutamisosas tulemused sooti

3.6 Rääkimisosa

2013. a lõpueksamitöö rääkimisosa koosnes tavapäraselt kahest ülesandest. Esmalt pidi eksaminand kirjeldama pilti, millele järgnes suunatud vestlus pildist lähtuval teemal. Teise ülesande puhul tuli eksaminandil võtta omaks ülesandepüstituses etteantud roll ning täita rollimängukaardil olevaid erinevaid suhtlustoiminguid.

Suulist väljendusoskust hinnati viiest aspektist: ülesande täitmine, interaktiivsus, väljendusoskus, grammatiline õigsus, hääldus ja soravus. Iga aspekti eest oli võimalik saada maksimaalselt kolm punkti.

Alljärgnev tabel näitab erinevate aspektide eest saadud punkte ja keskmist sooritusprotsenti.

Aspekt	Miimum	Keskmine	Keskmine protsent	Maksimum
Ülesande täitmine	1	2,42	80,6	3
Interaktiivsus	1	2,51	83,6	3
Väljendusoskus	1	2,37	78,9	3
Grammatiline õigsus	1	2,26	75,5	3
Hääldus ja soravus	1	2,72	90,6	3

Tabel 16. Rääkimisosa hindamise aspektide täitmine

Traditsiooniliselt saadi kõige madalamaid punkte grammatilise õigsuse ja kõige kõrgemaid punkte häälduse ja soravuse eest.

Mitte üllatuslikult on rääkimisosas tüdrukute tulemused kõrgemad kui poiste omad.

	N	N (%)	AUP	keskm	ÜUP	keskm(%)	min	mediaan	max	st. hälve
Poiss	64	44.44	10.84	11.59	12.35	77.29	5	12	15	3.03
Tüdruk	80	55.56	12.34	12.82	13.29	85.46	5	13	15	2.13
Kokku	144	100.00	11.84	12.27	12.71	81.83	5	13	15	2.63

Tabel 17. Rääkimisosa tulemused sooti

Kuivõrd eksami suulise osa vastused ei ole salvestatud, ei ole hindamise tulemusi ega objektiivsust võimalik analüüsida.

4. Kokkuvõte

Kokkuvõtvalt võib öelda, et 2013. a lõpueksamitöö oli antud valimile igati jõukohane, pakkudes eksaminandidele mitmekesisust nii teemade kui ka ülesandetüüpide lõikes. Kasutatud materjalid käsitlesid noortemaailma puudutavaid teemasid ning olid ajakohased.

Õpetajate tagasisidelehed olid elektroonilises vormis. Kahjuks laekus neid SASse Innove tagasi vähe, mistõttu ei ole võimalik teha üldistavaid järeldusi. Võib vaid välja tuua, et valdavalt hindasid vastanud õpetajad eksamitöö tekste ning ülesandeid huvitavaks ja õnnestunuks, ülesandeid raskusastmelt sobivaks ning ootuspäraseks. Hindamisjuhend oli arusaadav ja hindamiseks sobiv.